

Оцінка екологічної стійкості агроландшафтів

Назва адміністративного району	К ек. ст..	Ступінь екологічної стійкості агроландшафтів
	Менше 0,3	Нестійкі
Борщівський, Буцацький, Гусятинський, Заліщицький, Збаразький, Зборівський, Козівський, Ланівецький, Підгасцький, Теревовлянський, Тернопільський, Чортківський, Підволочиський	0,3 - 0,6	Слабо стійкі
Кременецький,	0,6 – 0,7	Середньо стійкі
Шумський	0,7 – 1,0	Умовно стійкі
Бережанський, Монастириський	Перевищує 1	Стійкі

На основі проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

- у структурі агроландшафтів Тернопільської області переважають польові ландшафти – 81,8%;
- агроландшафти Тернопільської області характеризуються високим рівнем сільськогосподарської освоєності – 75,7%;
- за ступенем екологічної стійкості в області переважають слабо стійкі агроландшафти.

Джерела інформації:

1. Головне управління Держгеокадастру в Тернопільській області [Електронний ресурс] Режим доступу: teropilaska.land.gov.ua
2. Земельні ресурси України / За ред. В.В. Медведєва, Т.М. Лактіонової. — К.: Аграрна наука, 1998. — 150 с.
3. Третьяк А.М. Методичні рекомендації оцінки екологічної стабільності агроландшафтів та сільськогосподарського землекористування / А.М.Третьяк, Р.А.Третьяк, М.І.Шквар, К.: Ін-т землеустрою УААН, 2001. 15 с.

Сорока В. студентка I курсу мГ-1 групи наук. керівник – М. В. Питуляк, к. г. н., доц.

ПРИРОДНІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПРИДНІСТЕР'Я

Метою статті є аналіз сучасного стану та структури природних рекреаційних ресурсів Тернопільського Придністер'я.

Виклад основного матеріалу. Рекреація – відновлення, відтворення фізичних і духовних сил, втрачених людиною в процесі трудової, навчальної та побутової діяльності. Рекреаційна діяльність є невід'ємною складовою сучасного способу життя. Залучаючи до сфери цієї діяльності природні об'єкти та явища, культурні та соціально-економічні комплекси формуються територіальні рекреаційні системи. Основу територіальних рекреаційних систем складають рекреаційні ресурси. Особливу категорію рекреаційних ресурсів складають природні рекреаційні ресурси.

Під природними рекреаційними ресурсами розуміють тіла і явища природи, які забезпечують відпочинок як засіб підтримання і відновлення працездатності і здоров'я людей. Вони наділені комфортними властивостями для рекреаційної діяльності і можуть бути використані для її організації. Традиційно до рекреаційних ресурсів відносять компоненти природного або культурного ландшафту, відповідно: кліматичні, водні, гідромінеральні, лісові, гірські, соціально-культурні, окремі природні або культурні об'єкти. Найчастіше виділяють функціональні сполучення ресурсів, що формуються на основі принципів доповнення та комплексності [1, с. 42].

В умовах сучасної економічної ситуації, що склалась в Україні, а також в Тернопільській області посилюється увага до місцевих природно-рекреаційних ресурсів, які сприяють оздоровленню та лікуванню населення.

Високим рівнем забезпеченості природними рекреаційними ресурсами виділяється Тернопільське Придністер'я, що охоплює межі Чортківського,

Монастириського, Заліщицького, Буцацького та Борщівського адміністративних районів.

Природні рекреаційні ресурси Тернопільського Придністер'я представлені такими ресурсами, як кліматичні, водні, лісові, ландшафтні.

Рекреаційна діяльність змінюється за сезонами року. Для різних сезонів використовують різні критерії оцінки клімату і погоди. Наприклад, найкращі для лижного спорту дні без відлиги з температурами від -5°C до -15°C , достатньо глибоким сніговим покривом, безвітряною або слабівітряною погодою. Для купання влітку потрібна температура води в водоймах вище 17°C , а повітря 20°C [1, с. 366].

Середньомісячна температура січня у Тернопільському Придністер'ї – $5,1^{\circ}\text{C}$. Проте, оцінка холодного сезону для зимових видів рекреації тісно пов'язана зі стійкістю снігового покриву понад 10 см. Загальна середня кількість днів із сніговим покривом (в тому числі і нестійким) складає 81 день і це у свою чергу свідчить про те, що даний регіон досить комфортний для зимової рекреації [3].

Для оцінки комфортності літнього сезону для відпочинку і туризму найчастіше застосовують декілька кліматичних і метеорологічних показників (температуру повітря, вологість, опади, хмарність, швидкість вітру, сонячну радіацію). Влітку середня швидкість вітру на території району становить від 2 до 3 м/с. Середньомісячна температура липня 18°C , тому можна зробити про те, що район Тернопільського Придністер'я є комфортним для літнього відпочинку [3].

Водні ресурси є надзвичайно важливою невід'ємною складовою природних рекреаційних ресурсів. Рекреаційні ресурси Тернопільського Придністер'я представлені річками, та відносно невеликою кількістю озер та водосховищ. При тому, даний регіон характеризується найвищим показником забрудненості внутрішніх вод.

Особливе значення для рекреації має Червоногородський водоспад на р. Джурин.

У долині Дністра і його приток зустрічаються виходи на поверхню мінеральних вод – сульфатних, типу “Нафтуса”, “Миргородська”, “Друскінінкай”, що є основою для розвитку оздоровчо – лікувальної рекреації. Розвиток туристично – пізнавальної рекреації в даному регіоні сприяє поєднання гідрологічних об'єктів з великою кількістю пізнавальних об'єктів живої і неживої природи, в т. ч. природоохоронних – регіональний ландшафтний парк “Дністровський каньйон”, на території якого виділені зони для масового відпочинку в прибережній частині річок Дністер, Стрипа, Джурин [2].

Отже, можна зробити висновок, що регіон Тернопільського Придністер'я добре забезпечений водними ресурсами, які є сприятливими для рекреаційної діяльності.

Біотичні рекреаційні ресурси – це ресурси живої природи сприятливі як для лікування, так і для задоволення духовних потреб людини та організації окремих видів туризму (мисливські тури, фіш-тури).

В якості таких ресурсів зазначають: 1) рекреаційні ліси, 20 складові природно – заповідного фонду. Практично всі ліси є придатними для реалізації в них рекреаційної діяльності. Найбільш сприятливими для здоров'я людини є соснові, сосново – дубові, дубові, липові та кленові ліси. Лісистість Тернопільського Придністер'я коливається від 14 до 25%, тоді як у центральній частині Тернопільської області цей показник коливається від 5 до 15%. Панівними є широколистяні ліси [2, с. 384 – 389].

Отже, можна сказати, що регіон є добре забезпечений біотичними природними рекреаційними ресурсами.

Щодо ландшафтних рекреаційних ресурсів, то регіон Тернопільського Придністер'я характеризується великою різноманітністю щодо даних ресурсів. Тут виділяються схили річкових долин, пологі та спадисті на четвертинних суглинках і глино – піщаних відкладах у верхів'ї річок з темно – сірими ґрунтами та чорноземами опідзоленими. Вони є малосприятливими для відпочинку в теплу пору, але взимку можуть бути сприятливі для спортивного відпочинку на лижах. Крім того, тут зустрічаються рівнини з лесовим покривом, які в минулому були вкриті

широколистяними лісами, степами і луками, з джерелами і потічками в балках. На даний час вони зайняті орними землями, сільськогосподарськими угіддями, населеними пунктами, що у свою чергу ускладнює їхнє використання в плані рекреації, а відтак вони є малосприятливими для відпочинку. Горбогірні місцевості, вкриті дубово-буковими лісами поширені у Монастириському районі. Тут є урочища високих видовжених горбів з плоскими вершинами і крутими схилами, вкриті дубово – грабовими, дубово – буковими і дубовими лісами, а також карстові форми (лійки, понори, провалля, печери, тріщини). Загалом ці місцевості сприятливі для відпочинку, особливо карстові форми, які є найсприятливішими для розвитку спелеотуризму та організованого відпочинку [2, 391 – 396].

Висновки. Тернопільське Придністер'я достатньо забезпечене природно – рекреаційними ресурсами, які сприяють розвитку рекреації всіх функціональних напрямків – лікувально-оздоровчої, оздоровчо-спортивної, спортивно-туристської, любительської, пізнавальної. Високий природно – рекреаційний потенціал Придністер'я в сучасних умовах використовується досить активно. Багатство та різноманітність рекреаційних ресурсів визначатимуть розвиток рекреації тут і в майбутньому.

Потребують активізації використання місцеві ресурси столових вод; перспективним напрямком лікувальної рекреації є спелеологія. Для розвитку пізнавальної рекреації слід активно використовувати природно – заповідні об'єкти (ПЗО). Доцільно також розвивати водний туризм по річці Дністер та в нижній течії рр. Стрипа, Золота Липа, Серет, Збруч, який може мати не лише оздоровчо – спортивний характер, а й пізнавальний.

Сучасний стан освоєння рекреаційних ресурсів Тернопільського Придністер'я дає підстави визначити його як такий, що має значні можливості для спадкоємного нарощення потужностей у використанні рекреаційного потенціалу і розвитку

Джерела інформації:

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія.- К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2001. – 395 с.
2. Географія Тернопільської області : монографія. В 2-ох т. Т. I. Природні умови та ресурси / ТНПУ ім. В. Гнатюка. – Тернопіль: Крок, 2017. – 504 с.
3. Новицька, С. Водні рекреаційні ресурси: еколого-географічний аналіз і оцінювання / С. Новицька // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Географія. – 2007. – Вип. 1. – С. 158 – 168
4. Питуляк М. Р. Природні рекреаційні ресурси Тернопільщини, проблеми їх раціонального використання та охорони. Навч. посібник / М. Р. Питуляк. – Тернопіль, 1999. – 60 с.
5. Царик А.П. Природні рекреаційні ресурси: методи оцінки й аналізу / А.П.Царик, Г.В.Чернюк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 188 с.

Турецька Н.М., студентка 3 курсу Г-32 групи
Дем'янчук П.М., к.г.н., доц.

З ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ РЕЛЬЄФУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Актуальність теми. Дослідження рельєфу Хмельницької області мають давню історію, які започатковано ще в другій половині XIX ст., втім узагальненої роботи, де була б відображена хронологія цих наукових досліджень, аналіз ступеня детальності, спрямованості, досі немає.

Головною **метою** роботи є: 1) ретроспективний аналіз наукових праць, присвячених геоморфологічним дослідженням території Хмельницької області, та їх осмислення; 2) виокремлення основних етапів дослідження рельєфу.

Виклад основного матеріалу. В історії вивчення рельєфу території Хмельницької області за спрямуванням та детальністю досліджень виділяємо та завданнями, які при цьому вирішувались, три періоди, кожен з яких має особливі, специфічні риси.

Перший період – описово-морфологічний (друга половина XIX ст. – 1900 р.). Він співпав із часом викристалізації геоморфології як науки, що почала формуватися на стику геології і географії.

Упродовж цього періоду здійснювались збір і накопичення знань про рельєф.